

KİTAP İNCELEMESİ

Açık Erişim

Bahadır Gülden. Türkçe Öğretiminde Dil-Kültür İlişkisi ve SOKÜM'ün Türkçe Ders Kitaplarına Yansımaları. DORA Yayıncılık, 2020.

Osman DEMİREL*

Öz

Söz konusu kitap Dr. Öğr. Üyesi Bahadır Gülden tarafından kaleme alınan *Türkçe Öğretiminde Dil-Kültür İlişkisi ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın Türkçe Ders Kitaplarına Yansımaları* adlı eserdir. Ele alınan bu kitap; ön söz, giriş, yöntem, dil ve kültür, Türkçe öğretim programlarında kültüre yönelik bulgular, tartışma, sonuç ve öneriler bölümlerinden oluşmaktadır. Nitel araştırma yaklaşımı tercih edilen eserde araştırmanın evrenini ortaöğretim seviyesinde kullanılan 5, 6, 7, 8. sınıf ders kitaplarının oluşturduğu, araştırmanın örneklemini ise 2006, 2015, 2017 ve 2018 yıllarında yayınlanan Türkçe öğretim programlarına göre hazırlanmış 11 adet ders kitabının oluşturduğu belirtilmiştir. Veri analizi yöntemi olarak doküman analizinin tercih edildiği çalışmada her sınıf seviyesinde okutulan kitapların somut olmayan kültürel miras açısından farklılık taşıdığı ve ders kitaplarında yer alan görsellerin metni tasvir etmek amacından başka bir muhteva içermediği gibi sonuçlara ulaşılmış, somut olamayan kültürel miras ve kültür aktarımı konusunda yazarlara ve alanda aktif olarak görev yapan eğitimcilere eğitim verilmesi hususunda önerilerde bulunulmuştur. Sonuç olarak incelenen kitabın Türkçe ve Türk kültürüne ilgi duyan bireylerin faydalanabileceği bir kaynak olduğunu söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Öğretimi, Kültür Aktarımı, SOKÜM.

Makale Geçmişi

Geliş:10/05/2023

Düzeltilme:25/05/2023

Kabul:06/06/2023

*Yüksek lisans öğrencisi, Bayburt Üniversitesi, 0000-0001-6783-5967, Bayburt, Türkiye, osmandemirel3333@gmail.com

Atıf için: Demirel, O. (2023). Bahadır Gülden. Türkçe Öğretiminde Dil-Kültür İlişkisi ve SOKÜM'ün Türkçe Ders Kitaplarına Yansımaları. DORA Yayıncılık, 2020.. *OJCES*, 1(1), 123-130. 10.5281/zenodo.8101620

Giriş

Türkçe Öğretiminde Dil-Kültür İlişkisi ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın Türkçe Ders Kitaplarına Yansımaları adlı eser Dr. Öğr. Üyesi Bahadır Gülden tarafından kaleme alınmıştır. Kitap; Ön Söz, Giriş, Yöntem, Dil ve Kültür, Türkçe Öğretim Programlarında Kültüre Yönelik Bulgular, Tartışma, Sonuç ve Öneriler bölümlerinden oluşmaktadır. Türkçe ders kitaplarındaki somut olmayan kültürel mirasın varlığı noktasında Türkçe eğitimi alanı için kaynak bir eser niteliğinde olan bu kitap 170 sayfadan oluşmaktadır.

Türkçe Öğretiminde Dil-Kültür İlişkisi ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın Türkçe Ders Kitaplarına Yansımaları adlı kitabın önemini Bahadır Gülden şu şekilde açıklamıştır:

“Türkçe öğretiminde kültürden aktif olarak yararlanılmasının yanı sıra Türkçe dersleriyle kültürel unsurlarımızın nesillere aktarılması sağlanarak hem dil adına hem de kültür adına karşılıklı bir kazanımın sağlanması önemli bir hedeftir... Bu araştırmada ders kitaplarına yalnızca dil-kültür ilişkisi penceresinden bakılmamış eleştirel bir tavır takınarak kitapların sahip olması gereken biçimsel niteliklerden etkinliklere görsellerden imla meselesine kadar ders kitaplarının daha işlevsel hâle getirilmesi adına pek çok hususa yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur, bu çerçevede kitabın Türkçeye ve Türk kültürüne gönül veren araştırmacılara öğretmenlere ve bu kavramlarla ilgili olan tüm okurlara sağlayabileceği ufak bir katkı bile şahsım adına derin bir mutluluk vesilesi olacaktır.” (Gülden, 2020).

Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarının dil ve kültür penceresinden farklı bir bakış açısıyla somut olmayan kültürel mirasa yönelik değerlendirilmesi, yeni hazırlanacak olan ders kitaplarına bu çerçeveden öneri sunulması ve bunun bir kitap haline getirilmesi önem arz etmektedir. Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerden etkinliklere kadar yapılacak yeni revizyonları kitapta yer alan görüşler doğrudan doğruya etkileyecektir. Aynı zamanda bu kitap ders kitapları hazırlanırken somut olmayan kültürel mirasın kullanımında kaynak olarak faydalanabilecek bir yapıt özelliği taşımaktadır.

Bu kısımda eserde yer alan altı bölümün kısa özetlerine yer verilecektir:

Giriş bölümünde yazar, öğretim programlarından bahsederek dilin kültürün taşıyıcısı olma özelliğini üstlendiğinden, kültür ile ilgili çalışmalardan ve kitabın yazılma amacından bahsetmiştir. Çalışmanın amacı 2006, 2015, 2017, 2018 Türkçe Öğretim Programlarını ve bu programların ders kitapları boyutunu somut olmayan kültürel miras bakımından incelememek olarak açıklanmıştır. *“Öğretim programlarında yer alan amaçlar kültürden bağımsız olarak gerçekleşmesi mümkün olmayan amaçlardır ”* (Gülden, 2020, s.3) sözüyle yazar Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan ve Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarında da yer verilen eğitimin kültürel boyutlarına değinerek ders kitaplarının kültürel unsurlardan ne derece yararlandığını, özellikle de *“hedef kazanımların edindirilmesi noktasında somut olmayan kültürel mirastan yararlanılıyor mu”, “Türkçe Dersi Öğretim Programları çerçevesinde oluşturulan ders kitaplarında kültürel unsurlardan yararlanma noktasında bir benzerlik veya farklılık var mı”* soruları detaylıca tartışılarak kültürün tanımından, somut olmayan kültürel mirasın ne demek olduğundan, öğretim programından, ana dili eğitiminden, ders kitabından ve somut olmayan kültürel mirasın sahalarından bahsedilmiştir.

Yöntem bölümünde yazar, ilk olarak araştırmanın modelinden bahsederek nitel bir araştırma süreci izlendiğini ve doküman analizi yönteminin tercih edildiğini, Türkçe öğretim programları ve 5, 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının araştırmanın evrenini oluşturduğunu belirtmiştir. Yazar, çalışmanın nasıl ele alındığını şu sözlerle ortaya koymuştur: *“SOKÜM’e ilişkin temalarla bu temaların kapsadığı unsurları gösteren bir şablon inceleme ölçütü olarak kullanılmıştır. Ders kitapları bu şablona göre taranarak Türkçe ders*

kitaplarının kültürel öğeler açısından nitelik ve nicelik zenginliği ortaya koyulmuştur. Hedef kazanımların edinimini sağlamak amacıyla hangi kültür unsurlarından yararlandığı tespit edilmeye çalışılmıştır” (Gülden, 2020, s. 14). Araştırmanın örnekleminin ise 2006, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe öğretim programları bağlamında hazırlanmış olan 11 adet Türkçe ders kitabının oluşturduğunu söylemiştir. Verilerin toplanma sürecinde ise örneklem çerçevesinde ele alınan ders kitaplarının somut olmayan kültürel miras çerçevesinde taranarak hangi kültürel unsurların bulunduğu noktasında bir veri elde edilmesi amaçlanmıştır. Verilerin analizi noktasında elde edilen bulgular temalandırılmış, kodlara ayrılmış ve tasniflenmiştir. Bu bağlamda elde edilen verilerin ise MAXQDA 12 nitel veri analizi programında değerlendirildiği belirtilmiştir.

Dil ve Kültür bölümünde ise dilin insanların oluşturdukları bir anlaşma aracı olduğu belirtilmiştir. Devamında kültürün tanımı yapılarak kültürün nasıl meydana geldiği, nasıl oluştuğu noktasında görüşler bildirilerek devam edilen yazıda kültürün işlevlerine de yer verilmiştir. “Kültür insanın maddi ve manevi her gereksinimini gidermek amacıyla gerçekleştirdiği üretimlerin bütünüdür, dil ise insanlığın düşünme eyleminin temelinde yer alan kendine has kuralları ve kavramları olan bir sistemdir” (Gülden, 2020, s. 32-33). Bu tanımdan hareketle yazar, dil ve kültür ilişkisi noktasında bu kavramların birbirinden ayrı kavramlar olarak düşünüle geldiğini yalnız son zamanlarda da bu kavramların birbirinden ayrılmaz öğeler olduğu görüşünü dile getirmiştir. Dil ve kültür ilişkisi bağlamında kültür emperyalizmi, popüler kültür, kültürleşme, kültürel kimlik, kültür değişimi, kültürlerarası alışveriş, kültür ögesi ve kültürel bellek gibi başlıklar altında açıklamalarda bulunulmuştur. Türk kültürünün kökenlerine değinilen yazıda Orhun Kitabelerine atıfta bulunulmuş ve günümüzdeki Türk kültürünü anlamak için Orta Asya’ya derinlemesine inmek gerektiği vurgulanmıştır. Bazı eserlerin Türk kültürünü aktarma noktasında aracı rol oynayan araçlar olarak görüldüğünü, bunlardan birinin Orhun Yazıtları diğerlerinin ise Dede Korkut, Manas, Oğuz Kağan gibi destanların olduğunu yazar açıkça belirtmiştir. Kültür aktarımı noktasında millet kavramına vurgu yapılmış ve bu kavramın toplumu birleştirici bir rol üstlendiği vurgulanmıştır. Aynı zamanda kültürün temel unsurları ve kültürün sınıflandırılması noktasında bazı görüşlere yer veren yazar, somut olmayan kültürel miras noktasında günümüzde SOKÜM olarak kullanılan terimin UNESCO tarafından 14 Mayıs 1954 tarihinde kabul edilen protokol vesilesiyle ortaya çıktığını aktarmıştır.

Ders kitaplarının fiziksel ve şekilsel özelliklerine atıf yapılmış, ders kitaplarında yer alan görseller üzerinde tartışılmıştır. Ayrıca kültür aktarımının her sınıfta aynı oranda ve aynı düzlemde yürütülmemesinin büyük bir sorun teşkil ettiğini, bu tür uygulamaların Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarında yer alan kültüre yönelik kazanımların elde edilmesini güçleştirecek bir durum olduğu üzerinde durularak çalışmaların genel olarak dört temel dil becerisi üzerinde yoğunlaştığı, kültür aktarımı noktasında az sayıda çalışmanın olduğu yazar tarafından altı bir kez daha çizilmiştir.

Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Kültüre Yönelik Bulgular başlığı altında 2006, 2015 ve 2018 Türkçe öğretim programlarında yer alan kültürün aktarımı ve işlevlerine dönük hükümlerden bahsedilmiş, programlarda yer alan temaların somut olmayan kültürel miras ile ilişkilendirilebileceği belirtilmiştir. Ayrıca her bir programda yer verilen tema ve temalardan somut olmayan kültürel miras ile ilişkili olanlar tablo hâline getirilerek yorumlanmıştır.

Tartışma bölümünde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okutulmasına karar verilen 5, 6, 7, 8. sınıf ders kitaplarıyla ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bahsi edilen kitaplarda yer alan kültürel unsurların dağılımlarına yer verilmiş, her sınıf düzeyinde okutulan ders kitapları bağlamında tablolar oluşturulmuş, bu tablolar çeşitli çalışmalar ile kıyaslanmış ve tartışılmıştır. Ayrıca tespit edilen

hususlardan biri ise metinde yer almayan kültürel unsurların genellikle ders kitaplarında yer alan etkinliklerde yoğunlaştığı görülmüş ve bunun üzerinde tespitlerde bulunulmuştur.

Sonuç ve Öneriler başlığı altında yapılan araştırmadan elde edilen bulgular sıralanmıştır. Bu sonuçlar arasında incelenen kitaptan kitaba farklılıkların bulunduğunu ve bu farklılıkların programda yer verilebilecek bir yönerge ile çözülebileceğini, ders kitaplarında yer alan görsellerin kitapları süsleyen veya bir olayı, bir durumu tasvir etmek için kullanılan bir unsur olarak görüldüğü gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Yazar tarafından bu sorunlara yönelik sunulan önerilerden bazıları kısaca şunlardır:

Öğretim programlarına somut olmayan kültürel mirasla ilgili belli başlı hedefler koyulmalı ve eğitim ile somut olmayan kültürel miras arasında bir bağ oluşturulmalıdır.

Türkçe dersleri somut olmayan kültürel mirasla bağdaştırılmalı ve halk bilimi kadrolarından yararlanılmalıdır.

Ders kitaplarında yer alan görsellerin sadece anlatılan konuyu tasvir etmenin dışında belli başlı kazanımların hedefe ulaşırma konusunda görev üstlendiğinin de altı çizilmelidir.

Ders kitaplarında yer alan deyim ve atasözleri Türk Dil Kurumu Atasözü ve Deyimler Sözlüğünde taranmalı ve bunların sözlükte yer alıp almadığına dikkat edilmelidir.

Halihazırda hizmet veren öğretmenlere özellikle kültürel etkileşim, kültürel aktarım ve somut olmayan kültürel miras hakkında bilgi verilmeli ve eğitimler düzenlenmelidir.

İncelemelerden hareketle, ele alınan bu kitap Türkçe ve Türk kültürüne ilgi duyan okurların, Türkçe ve Türk kültürü alanında araştırma yapan akademisyenlerin, Türkçe ders kitapları hazırlayan yazarların, Türkçe ve edebiyat öğretmeni olarak görev yapan eğitimcilerin kaynak olarak faydalanabilecekleri bir eser olmasının yanında Türkçe öğretmeni ve edebiyat öğretmeni adaylarına meslek hayatı boyunca kültür aktarımı noktasında yol gösterebilecek başat bir kitaptır.

Çatışma Beyanı ve Etik Bildirim

Çalışmada çıkar çatışması teşkil edebilecek bir durum bulunmamaktadır. Bu makale, kitap inceleme türünde olduğu için herhangi bir etik kurul kararı gerektirmemektedir.

Kaynakça

Gülden, B. (2020). *Türkçe öğretiminde dil-kültür ilişkisi ve SOKÜM'ün Türkçe ders kitaplarına yansımaları*. DORA Yayıncılık.

**Bahadır Gulden. Language-Culture Relationship in Turkish Teaching
and Intangible Cultural Heritage Reflections on Turkish Textbooks.
DORA Publishing, 2020.**

Osman DEMİREL*

Abstract

The book in question is entitled Language-Culture Relationship in Turkish Teaching and Reflections of Intangible Cultural Heritage on Turkish Textbooks written by Dr. Bahadır Gül den. This book consists of foreword, introduction, method, language and culture, findings on culture in Turkish teaching programmes, discussion, conclusion and suggestions. In the qualitative research approach preferred, it is stated that the universe of the research consists of 5th, 6th, 7th, 8th grade textbooks used at the secondary education level, and the sample of the research consists of 11 textbooks prepared according to the Turkish teaching programmes published in 2006, 2015, 2017 and 2018. In the study, in which document analysis was preferred as the data analysis method, it was concluded that the books taught at each grade level differ in terms of intangible cultural heritage and that the visuals in the textbooks do not contain any content other than the purpose of depicting the text, and made suggestions for providing training on intangible cultural heritage and culture transfer to authors and educators who are actively working in the field.. As a result, it is possible to say that the analysed book is a resource that individuals who are interested in Turkish and Turkish culture can benefit from.

Keywords: Turkish Language Teaching, Culture Transfer, ICH,

Artical Info

Received:10/05/2023

Correction:25/05/2023

Accepted:06/06/2023

* Master's student, Bayburt University, 0000-0001-6783-5967, Bayburt, Turkey, osmandemirel3333@gmail.com

For reference: Demirel, O. (2023). Bahadır Gulden. language-culture relationship in Turkish teaching and intangible cultural heritage reflections on Turkish textbooks. Dora pPublishing. *OJCES*, 1(1), 123-130. 10.5281/zenodo.8101620

Introduction

The work titled Language-Culture Relationship in Turkish Teaching and Reflections of Intangible Cultural Heritage on Turkish Textbooks is written by Dr. Bahadır Gülden wrote the book. The book consists of Foreword, Introduction, Method, Language and Culture, Findings on Culture in Turkish Teaching Programmes, Discussion, Conclusion and Suggestions. This book, which is a source work for the field of Turkish education on the presence of intangible cultural heritage in Turkish textbooks, consists of 170 pages.

Bahadır Gülden explained the importance of the book titled Language-Culture Relationship in Turkish Teaching and Reflections of Intangible Cultural Heritage in Turkish Textbooks as follows:

"In addition to the active use of culture in the teaching of Turkish, it is an important goal to create a mutual benefit for both language and culture by ensuring that our cultural elements are passed on to the next generation through Turkish teaching... In this research, textbooks were not only looked at from the perspective of language-culture relationship, but also by adopting a critical attitude, evaluations were made on many issues in order to make the textbooks more functional, from the formal qualities that the books should have to the activities, visuals and spelling issues. In this context, even a small contribution that the book can provide to researchers, teachers and all readers who are interested in Turkish and Turkish culture will be a deep happiness for me." (Güliden, 2020).

In this context, it is important to evaluate Turkish textbooks from a different perspective from the perspective of language and culture towards intangible cultural heritage, to offer suggestions to the new textbooks to be prepared from this framework and to turn it into a book. The opinions in the book will directly affect the new revisions to be made from texts to activities in Turkish textbooks. At the same time, this book has the characteristic of a work that can be used as a source in the use of intangible cultural heritage in the preparation of textbooks.

In this section, brief summaries of the six chapters of the book are given:

In the introduction, the author mentions the curricula, the fact that language is the carrier of culture, the studies on culture and the purpose of writing the book. The aim of the study is explained as examining the 2006, 2015, 2017, 2018 Turkish Language Teaching Programmes and the textbooks of these programmes in terms of intangible cultural heritage. *"The objectives in the curricula are objectives that cannot be realised independently of culture"* (Güliden, 2020, p.3), the author touches upon the cultural dimensions of education, which are included in the Turkish Language Teaching Programme and in the General Objectives of Turkish National Education, and examines to what extent the textbooks benefit from cultural elements, especially "whether intangible cultural heritage is used in the acquisition of target outcomes", The questions "Is there a similarity or difference in the textbooks created within the framework of the Turkish Lesson Teaching Programmes at the point of benefiting from cultural elements" were discussed in detail and the definition of culture, what intangible cultural heritage means, curriculum, mother tongue education, textbook and the fields of intangible cultural heritage were mentioned.

In the methodology section, the author first mentioned the model of the research and stated that a qualitative research process was followed, and the document analysis method was preferred, and that Turkish teaching programmes and 5th, 6th, 7th, 8th grade Turkish textbooks constituted the population of the research. The author revealed how the study was handled with the following words: *"A template*

showing the themes related to SOKÜM and the elements covered by these themes was used as an examination criterion. Textbooks were scanned according to this template and the richness of Turkish textbooks in terms of quality and quantity in terms of cultural elements was revealed. An attempt was made to determine which cultural elements were used to ensure the acquisition of the target outcomes” (Gülden, 2020, p. 14). He said that the sample of the study consisted of 11 Turkish textbooks prepared in the context of 2006, 2015, 2017 and 2018 Turkish teaching programmes. In the data collection process, it was aimed to obtain data on which cultural elements were found by scanning the textbooks within the framework of intangible cultural heritage. The findings obtained at the point of data analysis were thematised, coded and classified. The data obtained in this context were evaluated in MAXQDA 12 qualitative data analysis programme.

The section on language and culture states that language is a means of agreement created by human beings. In the following section, the definition of culture is given, and the functions of culture are also included in the article, which is continued by expressing opinions on how culture is formed and how it is formed. *"Culture is the whole of the productions realised by human beings in order to meet all their material and immaterial needs, and language is a system with its own rules and concepts, which is at the basis of humanity's thinking"* (Gülden, 2020, pp. 32-33). Based on this definition, the author expressed the view that these concepts have been considered as separate concepts in the relationship between language and culture, but recently these concepts have been inseparable elements. In the context of the relationship between language and culture, explanations have been made under headings such as cultural imperialism, popular culture, acculturation, cultural identity, cultural change, intercultural exchange, cultural element, and cultural memory. In the article on the origins of Turkish culture, the Orkhon Inscriptions are referred to and it is emphasised that it is necessary to go deeper into Central Asia in order to understand today's Turkish culture. The author clearly stated that some works are seen as tools that play an intermediary role in the transfer of Turkish culture, one of which is the Orkhon Inscriptions, and the others are epics such as Dede Korkut, Manas, Oğuz Kağan. At the point of culture transmission, the concept of nation is emphasised and it is emphasised that this concept plays a unifying role in the society. At the same time, the author, who included some opinions on the basic elements of culture and the classification of culture, stated that the term used today as SOKÜM at the point of intangible cultural heritage emerged on the occasion of the protocol adopted by UNESCO on 14 May 1954.

The physical and formal features of the textbooks were referred to and the visuals in the textbooks were discussed. In addition, it is emphasised that it is a big problem that culture transfer is not carried out at the same rate and at the same level in every class, and that such practices are a situation that will make it difficult to achieve the achievements related to culture in the General Objectives of Turkish National Education, and it is underlined once again by the author that the studies generally focus on the four basic language skills and that there are few studies on culture transfer.

Under the title of Findings Regarding Culture in Turkish Language Teaching Programmes, the provisions regarding the transfer and functions of culture in the 2006, 2015 and 2018 Turkish language teaching programmes were mentioned, and it was stated that the themes in the programmes could be associated with intangible cultural heritage. In addition, the themes and themes related to intangible cultural heritage in each programme were tabulated and interpreted.

In the discussion section, evaluations were made about the 5th, 6th, 7th, 8th grade textbooks decided to be taught by the Ministry of National Education. The distribution of the cultural elements in the mentioned textbooks was given, tables were created in the context of the textbooks taught at each grade level, these tables were compared and discussed with various studies. In addition, one of the

issues identified is that the cultural elements that are not included in the text are generally concentrated in the activities in the textbooks and determinations have been made on this.

Under the title of Conclusion and Suggestions, the findings obtained from the research are listed. Among these results, it has been concluded that there are differences from book to book and that these differences can be solved with a directive that can be included in the programme, and that the visuals in the textbooks are seen as an element that decorates the books or is used to depict an event or a situation. Some of the suggestions offered by the author for these problems are briefly as follows:

Certain objectives related to intangible cultural heritage should be set in the curricula and a link between education and intangible cultural heritage should be established.

Turkish lessons should be associated with intangible cultural heritage and folklore staff should be utilised.

It should be underlined that the visuals in the textbooks not only depict the subject described, but also undertake the task of achieving certain achievements.

The idioms and proverbs in the textbooks should be scanned in the Turkish Language Association's Dictionary of Proverbs and Idioms and attention should be paid to whether they are included in the dictionary.

Current teachers should be informed about cultural interaction, cultural transmission and intangible cultural heritage and trainings should be organised.

Based on the analyses, this book is a work that readers who are interested in Turkish and Turkish culture, academics who conduct research in the field of Turkish and Turkish culture, authors who prepare Turkish textbooks, educators who work as Turkish and literature teachers can benefit from as a resource, as well as a primary book that can guide Turkish teachers and literature teacher candidates at the point of cultural transfer throughout their professional life.

Conflict Statement and Ethical Statement

There is no conflict of interest in the study. Since this article is a book review, it does not require any ethics committee decision.

References

Gülden, B. (2020). *Türkçe öğretiminde dil-kültür ilişkisi ve SOKÜM'ün Türkçe ders kitaplarına yansımaları*. DORA Yayıncılık.